

## Korstmossen op de Diemerzeedijk

L. Sparrus, L. Spier & A. Aptroot

On the 15<sup>th</sup> of April an excursion was made to the former Zuiderzeedijk near Diemen in the province of North Holland. The lichen flora is moderately rich. Parts of this area have been heavily polluted by chemicals.

Op 15 april 1997 werd de Diemerzeedijk door André Aptroot, Laurens Sparrus en Leo Spier bezocht. De laatste maanden heeft dit gebied erg in de belangstelling gestaan vanwege de plannen voor de aanleg van woningen in het IJmeer. Na de inpoldering van de Zuiderzee heeft zich rond de oude zeedijk een gevarieerd gebied ontwikkeld met rietmoeras, wilgenbos en een bijzondere vegetatie. Niet zo zeer dat er bijzondere soorten voorkomen, maar de combinatie is wel uniek. Er is een soort climax van een ruderaal vegetatie met elementen uit het duindistrict en ingeburgerde cultuurplanten ontstaan met o.a. soorten als Guldenroede, Puntwederik, Reuzenberenklauw, Boerenwormkruid, Duinkruiskruid, Egelantier, Kaardebol, Slangenkruid en Zeemelkdistel. Het is echter door het storten van chemisch afval sterk verontreinigd. Philips-Duphar gebruikte het terrein tussen 1955 en 1963 als stortplaats. Ook werd er dioxine in de bodem gevonden.

De vóór eind 1997 geplande sanering was een reden om hier eens naar korstmossen te gaan zoeken. Overigens zijn enkele van de oudst bekende Nederlandse licheencollecties (uit 1847) ook van deze dijk afkomstig.

We bekeken een stukje van de Diemerzeedijk ter hoogte van de elektriciteitscentrale. Op basalt groeiden veel *Rhizocarpon obscuratum* en *Candelariella vitellina*, terwijl op graniet *Polysporina simplex* soms dominant was. Er groeide ook een aantal min of meer typische IJsselmeerdijksoorten zoals *Aspicilia leproscens* en *Lecanora orosthea*. Op baksteen werd *Fellhanera subtilis* (Spier 1994) aangetroffen, een soort die vooral epifytisch voorkomt. *Polyblastia dermatodes* is eveneens een interessante vondst. In vergelijking met 1847 zijn een aantal soorten als *Lecanora hellicopis*, *Ochrolechia parella* en *Rhizocarpon geographicum* duidelijk verdwenen.

Al met al is de licheenvegetatie niet erg rijk. De situatie hier is echter vrijwel gelijk aan die van de dijk bij Nijkerk (Spier 1992), één van de beste plaatsen in Nederland met een wat zuur milieu en sterk windgeëxponeerde omstandigheden. Deze dijk is ook armer aan soorten dan de dijk bij Schellinkhout (Aptroot & van Heesch 1996), hoewel de oppervlakte aan ogenschijnlijk geschikt graniet, basalt en kalksteen veel groter is. Misschien dat de aanwezigheid van industrie toch vervuilend heeft gewerkt: zowel naar het noorden (Hoorn) als naar het oosten (Nijkerk) is de situatie beter.

Bij het betreden van het buitendijkse gedeelte werden we verwelkomd door de geur van een mix van aromatische oplosmiddelen, terwijl hoog boven ons de hoogspanningsdraden knetterden. De vele wilgen- en vierbosjes waren niet erg soortenrijk en we richtten ons dan ook op terrestrische lichenen. Sommige stukken wegberm ontwikkelen zich als een duingrasland met enkele *Cladonia*'s en opvallend veel *Peltigera didactyla* en *P. rufescens*. De laatste is niet algemeen in het binnenland. Op de vele steentjes groeiden o.m. *Lecanora hageni*, *Lecidea erratica*, *Thelidium minutulum* en *Xanthoria polycarpa*; de laatste soort is gewoonlijk een epifyt en is epilitisch ook bekend van geëutrofieerde hunebedden.

Tenslotte willen we Marco Bleeker bedanken voor de over het gebied verstrekte gegevens en het kaartmateriaal.

### Literatuur

- Aptroot, A. & W. van Heesch. 1996. Korstmossen en mossen op dijken en iepen bij Hoorn (Noord-Holland). *Buxbaumiella* 40:28-31.
- Bleeker, M. 1996. De Diemerzeedijk.  
[Http://www.euronet.nl/users/mbleeker/diemer\\_n.html](http://www.euronet.nl/users/mbleeker/diemer_n.html).
- Spier, L. 1992. Lichenen in en om Amersfoort. *Buxbaumiella* 27:39-44.
- Spier, L. 1994. *Fellhanera subtilis*, nieuw voor Nederland. *Buxbaumiella* 34:53.

**Legenda**

b basalt	e eterniet	A herbarium Aptroot
ba baksteen	g graniet	S herbarium Spier
c kalksteen	p steentjes op de grond	
d dakpan	s grond	

- 1 Diemen. Noord-Holland. Basalt, graniet, kalk van dijk. Coörd.: 129.8/483.9.
- 2 Diemen. Noord-Holland. Graniet, eterniet. Coörd.: 128.9/484.2.
- 3 Diemen. Noord-Holland. Verhard pad met mos. Coörd.: 128.1/484.7.
- 4 Diemen. Noord-Holland. Vergraste grond met steentjes. Coörd.: 127.4/485.4.

**Soortenlijst**

<i>Aspicilia leproscens</i>	1g.A.	<i>Peltigera rufescens</i>	4s.A.S.
<i>Bacidina spec.</i>	1ba.4p.	<i>Physcia adscendens</i>	1b.
<i>Buellia punctata</i>	1b.ba.	<i>Polyblastia dermatodes</i>	1c.S.
<i>Caloplaca chlorina</i>	1ba.c.d.2e.A.	<i>Polysporina simplex</i>	1g.A.
<i>Caloplaca citrina</i>	1c.4p.	<i>Porina chlorotica</i>	1b.S.ba.d.g.2e.A.
<i>Caloplaca flavescens</i>	1c.	<i>Porpidia soredizodes</i>	1ba.d.g.
<i>Caloplaca flavovirescens</i>	1b.S.c.A.4c.A.	<i>Rhizocarpon obscuratum</i>	1b.A.g.
<i>Caloplaca lithophila</i>	1c.	<i>Scoliciosporum umbrinum</i>	1b.d.g.A.
<i>Caloplaca velana</i>	1b.S.c.A.	<i>Thelidium minutulum</i>	4ba.A.
<i>Catillaria chalybeia</i>	1b.A.g.A.	<i>Thelidium olivaceum</i>	1b.A.g.A.
<i>Candelariella vitellina</i>	1b.ba.g.S.	<i>Toninia aromatica</i>	1b.A.c.
<i>Cladonia coniocraea</i>	4s.	<i>Trapelia coarctata</i>	1ba.S.g.
<i>Cladonia fimbriata</i>	1g.4s.	<i>Trapelia involuta</i>	1ba.g.
<i>Cladonia scabriuscula</i>	4s.A.	<i>Trapelia obtegens</i>	1b.
<i>Cladonia subulata</i>	4s.A.	<i>Trapelia placodioides</i>	1b.ba.d.g.
<i>Collema crispum</i>	3s.A.	<i>Verucaria acrotella</i>	4p.A.
<i>Collema tenax</i>	2g.A.3s.A.	<i>Verrucaria glaucina</i>	1ba.A.c.A.S.
<i>Fellhanera subtilis</i>	1ba.A.	<i>Verrucaria maculiformis</i>	4ba.
<i>Lecania rabenhorstii</i>	1b.ba.A.S.c.A.4p.	<i>Verrucaria muralis</i>	1ba.A.c.A.4ba.A.
<i>Lecanora albescens</i>	1c.	<i>Verrucaria nigrescens</i>	1ba.c.4p.A.
<i>Lecanora campestris</i>	1b.c.	<i>Verrucaria pinguicula</i>	1c.A.
<i>Lecanora dispersa</i>	1b.c.4p.	<i>Verrucaria viridula</i>	1ba.S.c.S.
<i>Lecanora flotowiana</i>	1c.	<i>Xanthoria calcicola</i>	2g.
<i>Lecanora hageni</i>	1b.4p.	<i>Xanthoria polycarpa</i>	4p.
<i>Lecanora muralis</i>	1b.	<i>Xanthoria parietina</i>	1b.4p.
<i>Lecanora orosthea c.ap.</i>	1g.A.		
<i>Lecanora polytropa</i>	1b.A.		
<i>Lecidea erratica</i>	4p.		
<i>Lecidella scabra</i>	1ba.c.a.S.g.4ba.p.		
<i>Lecidella stigmatea</i>	1c.		
<i>Peltigera didactyla</i>	4s.A.		